

ALBERT GÁBOR

Egy Magányos Merénylő elmélkedéseiből

(részlet)

ALBERT GÁBOR (1929) Budakeszi

Valaki vagy valami – mondhatnánk így is, a Világ – mindig kérdez, és mi több-kevesebb sikerrel válaszolunk. Gesztusokkal, lelki rezdülésekkel s időnként – de ez a ritkább, kivételes eset – szavakba is öltöztetjük válaszainkat. Ez az életre-halálra menő kérdés-felelet játék, ez a diskurzus, ez a „beszéd” életünk lényege. Története sem más, mint a kérdésekre adott válaszok egymásutánja, folyamata. A végeérhetetlen körforgás, ahogy a kérdés bensőmben a válasz ruháját ölti fel, hogy aztán frissen szerzett ruháját eldobja, s újra kérdésként fordítson egyet az élet kerekén.

A megtett út, ha kacskaringós, ha a véletlenek is a jelzőablái, mindig ugyanazon cél felé halad.

Sokáig azt hittem, minduntalan véletlenekkel találkozom, véletlenek löknek olyan „utcákba”, amelyek gyakran éppen ellenkező irányba látszottak vinni. Mert ugyan mi köze hozzám a katonaiskolának, és hogy illik ehhez a teológia? Pedig mind a kettőt megjártam, s mind a kettő véletlen volt, vagy inkább kitérő, ahonnan vissza lehetett térni egy másik kitérőbe, mert ezek szövedéke vagyok. Úgy is írhatnám, hogy *vagyunk*. Kitérések és visszatérések, céltudatos elkalandozások vagy szerencsés eltévedések, hogy aztán olykor *magányos merénylőként* szembeforduljunk a sors álarcában tetszelgő nagy kísértővel, „aki” nemcsak életünket akarja birtokba venni, erkölcsünkre is igényt tart.

Ebben a labirintusban aztán – ha még a szerencse is a kezünkre játszik – eljut az ember egy olyan pontra, amely ugyan semmiben sem különbözik a többitől, de a külső szemlélő úgy látja, ez valamiféle kitüntetett hely, olyan kilátó – bár lehet, hogy a legmélyebb iszapos gödör vagy annak széle –, ahonnan érdemes visszatekinteni. Persze csak kívülről látszik ilyennek, belülről folyamat, észrevétlen bakterház, amely előtt füttyszó nélkül robog el, siklik tova vagy zötyög át életünk ki tudja, hány teherkocsit maga után vonzó vonata.

Hömpölygő folyam, labirintus, vonat, állomások. Utcák, útvesztők, senki által nem taposott gyalogösvények és csempészutak. Mert végül is – ahogy egy jelenkori mester írta – a gondolkodásban *az út* a lényeges, egyedül az maradandó.

Ezekről adnak számot ezek a különböző köntöst viselő „beszélgetések”. Ihletőm a közös gondolat volt, s teherteret az átélt évek salakja. A „beszélgetés” és a „monológ” egymásba szövődik, az elhallgatás és az utólagos kiegészítés egyensúlyt próbált teremteni. Hogy mindennek mi a hozadéka, az kiderül majd, ha egybekapcsolódik a kezdet és a vég.

A *magány* az emberi lét természetes állapota, többnyire áldás, a termékenység gazdag bőségével terhes, máskor kopár bilincs, lélekre csapódó börtönajtó. Minden *merénylet* kitörési kísérlet. Életem, életünk ezeknek a mélyben végbement, olykor meg sem nevezhető kitörési kísérleteknek végtelen sora, ha úgy tetszik, szövedéke. A *merénylet* szót a terroristák kisajátították maguknak, holott valamennyiünket ezek a rejtett vagy látványos kitörési kísérletek, merényletek tartanak életben.

Merjünk új értelmet adni a szavaknak – ez is lehetne a Magányos Merénylő egyik jelmondata.

REJTETT OTTHON, TITKOS ERŐFORRÁS

Az *Emelt fővel* című regényes szociográfiám vagy inkább szociográfiába hajló önéletrajzi regényem megjelenése után (mert ez a könyv alaposan beleszólt életem alakulásába) megbolydult körülöttem a világ, s a nagy nyüzsgés közepette egyre súlyosbodó magányomat egy különös „esemény” törte fel. Levelet kaptam Amerikából, a kézzel írt címzés nem árult el semmit, s megdöbbenésemre a megszólítás is idegenül meredt rám, nem nekem szólt: „Kedves Antal Gábor!” – ezzel kezdődött a levél.

Nem kellett hozzá nagy nyomozómunka, magából a levélből is kiderült, hogy írója nem más, mint Illés Árpád festőművész keresztfiának az édesapja, aki valamikor az előidőkben a Képzőművészeti Főiskolán barátságot kötött Illés Árpáddal, s ez a barátság azóta sem szakadt meg. Az Amerikában élő festő, belelapozva az ímént „szociográfiába hajló regénynek” nevezett *Emelt fővel*-be, úgy érezte, ez a könyv neki, sőt róla szól, s megírta első levelét az egyelőre alig ismert „Antal” Gábornak.

Milyen úton-módon keveredett a már huszadik kötete felé járó *Magyarország felfedezése* sorozatban megjelent könyv Amerikába, hogyan kerültem kapcsolatba ezekkel a festőkkel, kik voltak a közvetítők, akik a „véletlenek” parancsát követve s annak engedelmeskedve egyengették a Magányos Merénylő – aki voltam – útját?

Annak ugyan semmi jelentősége és sorsirányító szerepe nem volt, hogy az Eötvösön a szakdolgozatomat éppen Kodály Zoltánról írtam (Ajjaj! Nem tudom a számát! Mi lesz, ha számon kérik?!), de miután pár nap híján majd egy évtizedet töltöttem az Országos Széchényi Könyvtár katalógusokkal körülbástyázott barlangjában, szerencsésen átkerültem a Magyar Tudományos Akadémia Bartók Archívumába. Természetesen itt is a „véletlen” volt a vezetőm, s név szerint Berlász Melinda zenetudós és férje, Károlyi Pál zeneszerző érezte úgy, hogy össze kellene hozniuk engem Illés Árpáddal.

Ki volt Illés Árpád, lehetne kérdezni, de sokkal inkább hangozhatnék úgy a kérdés, hogy annak idején, a hatvanas–hetvenes években a festő Illés Árpád mit jelentett nekünk, mit jelentett robbanékony személyisége, sajátos levegőjű műterme. Nem csak azt a helyet, ahol a varázslatos Illés-képek megszülettek. Nem! Nekünk ennél sokkal többet jelentett. Mi ugyanis úgy éreztük, az a könyvekkel, bizarr tárgyakkal zsúfolt műterem valójában energiaközpont. Hogy tovább fokozzam: összművészeti, festői, zenei, irodalmi, sőt erkölcsi energiaközpontnak tekintettük, ahol fel lehet töltekezni. Mondhatnám persze azt is, hogy találkozóhely volt Illés Árpád műterme. Az egyetemesség jegyében itt adott találkát a pazarul díszített olasz reneszánsz szekrény az óegyiptomi ganajtúró bogár képmásának, itt találkozott a népi faragás remeke az élőkről készített halotti maszkokkal. Illés Árpád a festészetén túl a szenvedélyes gyűjtők családjába tartozott, a tárgyak szinte belopakodtak műtermébe. De nemcsak a tárgyak. Valamikor az ősidőkben Weöres Sándor is rátalált Illés Árpádra, mint ahogy a Kerényi Károly fémjelezte Argonauták is megtalálták azt a fiatal festőt, aki mágikus szellemi légkört sugárzó műtermével szinte maga is alkotó módon részt vett munkájukban.

Szeretném hinni, hogy azok a rejtett utak, amelyek hozzá vezettek, előre el voltak tervezve, és a zene és a zenészek csak eszközök voltak Valaki kezében, hogy az ő közvetítésükkel bejáratos lehettem az „Illés-kávéházba”, és megtapasztalhattam annak a szellemi közösségnek egyetemes erejét. Árpád számára a mű volt a legfontosabb: létrehozása megfellebbezhetetlen erkölcsi parancs. Szótárában a mű és az élet, az életöröm és a szépség elválaszthatatlan volt. Remekművei a létfilozófia síkján erről beszélnek, mint ahogy élete példája is ezt bizonyítja. A példa volt atyai barátom legértékesebb ajándéka.

Az ajándékok közt tartom számon azt az „ismeretlen amerikai levélíró” is, aki egyelőre semmit sem tudott rólam, s még a nevemet is rosszul írta első levelében. Ő is tagja és részese volt az előbb jellemzett, határokon átívelő sajátos szellemi centrumnak. Könyvem pedig úgy került a kezébe, hogy ezen a szellemi találkozóhelyen, ebben a kávéházban megismerkedtem Illés Árpád keresztfiával, az Amerikában élő Kürz János festő Péter nevű fiával, akinek mint a Kávéház tagjának dedikáltam egy példányt frissen, 1983 utolsó napjaiban, december 28-án vagy 29-én megjelent *Emelt fővel* című kötetemből.

Ez az első, bemutatkozó levél kéznyújtás volt. Tartózkodó vallomás és szavakban meg sem fogalmazott kérés. A levél befejező mondataiból idézek:

Hogy a téma [a település és a telepítés] milyen univerzális, azt nem tudom, ugyanúgy érezted-e, amikor figyelni kezdted e történetekre, s gyűjteni kezdted az anyagot, mint amennyire most van alkalmad látni, a kész könyvvel a kezében: hogy amikor egy-egy kisember életfolyását bogozgattad buzgón, hogy abban mennyire ott volt az általános emberi, az örökös telepes sors – mint ahogy én látom, az olvasó, mert ráébresztettél. Hogy a magyar élet hogy folyt 1945-től kezdve, és hogyan alakult, erről én csak hírből tudok magamnak képet alkotni, és csak igen hézagosat. Mint ahogy a székelység sorsáról, megpróbáltatásairól is csak általános fogalmaim lehetnek – mégis úgy érzem könyved nyomán, mintha ott küszködtem volna személyemben magam is ama telepesek között, akiknek élményei ugyanakkor alapvonásokban nem különböznek minden újonnan jötteknek kijáró élményektől, bármi közösségbe igyekezzen is arra kényszerülten beilleszkedni.

Azt hiszem, igen jó, hogy megírtad ezt a könyvet. Valamiképpen a *Puszták népéhez* fogható forrásmunkát látok benne. Érezhetően szívből íródott, mégis nagy szavak nélkül. Óriási anyagának csak összeszedése sok fáradságodba kerülhetett, de kétségtelenül jó szolgálat és megérte.

Ezzel vette kezdetét az az áramlás, amit természetesen utólag egy alkalommal levélhíd építésének neveztem, máskor az eredményt tekintve levélfreskónak vagy mozaikképnek, de ez csak utólagos magyarázat, mert ezt a levelezést leginkább a spontaneitás s valami nehezen megmagyarázható naivitás, kölcsönös megbecsülés és a másik személyiségének szereteten alapuló tiszteletben tartása jellemezte. De ne felejtjük el, a szeretet – igaz, erről Pál apostol a szeretethimnuszában nem ír – ismeretre is vágyik, a másik megismerésére. A levelekben olykor rejtve, máskor szemérmes álarcba öltözve az „együttörülés” mellett ez a „kíváncsiság” is ott bujkál.

Mindezt – ahogy már említettem – csak utólag fedeztem fel, mikor az első levél dátumát (1984. június 12.) követően harminc év múltán nekiláttam, hogy a dossziékba porosodó leveleket sorba rakjam és kiadásra előkészítsem. Ez lesz, gondoltam magamban, talán az utolsó magyar levélregény. Manapság az internet mindent maga alá gyűrő diadalmas hódító hadjárata a leveleket feleslegessé tette, megölte, sőt a blogokat nézve nemcsak a leveleket, hanem a nyelvtant is semmibe véve új nyelvet alakított ki magának. A rövid életű ideiglenesség nyelvét. A blognyelven írt szövegek, hasonlóképpen a szlengben írtakéhoz, (mindkettő „szleng” lévén) rövid évtizedek múltán értelmüket veszítik, s megfejtésre váró betűhalmazokká válnak.

De talán legszembetűnőbb különlegessége ennek a folyamattal szembeesett levéláradatnak, hogy a kezdet kezdetén a két levélíró szinte semmit

sem tud a másikról. Kürz János csupán az *Emelt fővel* személytelen, tárgyilagos, bár „szívvel írt” szövegét ismerte, s az én hézagosságot is ismerült abban, hogy új levelezőtársam valamikor a negyvenes években a Képzőművészeti Főiskolán évfolyamtársa volt az én egykori s már évek óta odaátról figyelő barátomnak, Illés Árpádnak. Ez az ismerethiány adhat valami különös rejtvényfejtői élvezetet a levelek olvasóinak. Az előbb emlegetett „freskót” ugyanis neki magának kell megterveznie, a színes kövekből neki magának kell összerakni a mozaikképet. Így válik (vagy válhat) a levelek olvasója munkatárssá, mint ahogy a regényolvasó sem egyszerű befogadó, hanem alkotótársa az írónak. Regény helyett, persze, írhattam volna levélregényt is.

Mielőtt néhány szót ejtenék még ezekről a freskókról, a levelek tematikai határaitól, a Magányos Merénylőnek valami olyasmiről is be kell számolnia, ami, ismervén a magyarországi helyzetet, a magyar titkosszolgálat munkáját, már az elhíhetőség határait súrolja. Annak a férfinak a naivitására gondolok, aki 1984 közepén az Amerikából repülőpostával érkezett levelet forgatva ahelyett, hogy alaposan megvizsgálta volna a könnyű, kék boríték lezárását (hogy vajon arra hivatott kezek nem bontották-e föl), csupán a feladó nevét bogarásztta, s azt kutatta emlékezetében, hogy vajon ki lehet az a Kürz (így, ü-vel írva), aki feladóként szerepelt. Hogy a naivitás elmarasztaló emlegetése milyen mértékig indokolt, a később történtek ha nem is igazolják, de jogosságát legalábbis valószínűsítik. Ezt a kissé homályosra sikeredett mondatot a továbbiak majd világossá és egyértelművé teszik.

Barátaim többszöri unszolására nem nagy örömmel ugyan, de az ezredfordulót követően, 2003-ban mégiscsak rászántam magam, s elátogattam az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárába, hogy elkérjem a rám vonatkozó, helyesebben velem foglalkozó besúgói jelentéseket. A megkapott paksamétában akadtam rá arra az információs jelentésre, amelyben közlik, hogy „a belföldi postaforgalomból a szerv kiemelte ALBERT GÁBOR könyvtáros, budapesti lakos 3 db küldeményét, amelyeket vidéki személyeknek (köztük két papnak) címzett”. A levelek tartalmi ismertetéséből egyértelműen kiderül, miféle összeesküvést fedeztek fel, vagy legalábbis gyanítanak. „A feladó közli – írja a jelentéstévő –, hogy szociográfiai tanulmányt, illetve könyvet ír »a magyarországi önkéntes és kényszerkitelepipítésekről«, amelyhez a címzettek segítségét kéri, ezért személyesen fogja felkeresni őket. A megírandó könyvben a székelyek, bosnyákok, felvidéki magyarok és svábok sorsával kíván foglalkozni.” A küldeményről tájékoztatták a BM III/III. Csoportfőnökséget is. A jelentés dátuma: 1980. szeptember 25. Ebből is látszik, hogy nemcsak barátaim és a szakma várta és kísérte figyelemmel az *Emelt fővel* megjelenését, a III/III-as ügyosztály sem feledkezett meg rólam.

Hogy ez az óvó figyelem a későbbiekben sem lankadt, egy másik jelentés igazolja, amelyben kilenc évvel később, 1989.(!) január 25-én a napi operációs jelentés arról számol be, hogy „a belföldi postaforgalomból kiemeltük Csorba Győzőnek címzett, Albert Gábor feladású levélküldeményt. A levélíró ismerősét arról tájékoztatja, hogy a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület megalakul... Szeretnék, ha az elnöki tisztséget Szentágothay János, az alelnökséget pedig László Gyula és Nemes Nagy Ágnes vállalná, a titkára pedig a feladó (Albert Gábor) lenne. Alakuló gyűlésüket a Ráday Kollégium dísztermében február 26-án délután 4 órakor tartják, melyre címzettet meghívják.” Az *Intézkedés* rovatban még azt is közli az informátor, hogy „a küldeményről a BM III/III. Csoportfőnökséget fénymásolatban tájékoztattuk, az anyagot [tehát levelemet] a postaforgalomban továbbítottuk”.

Az alakuló közgyűlésre a pécsi Csorba Győző sajnos nem tudott eljönni, a III/III. Csoportfőnökséget viszont minden bizonnyal képviselte valaki, s nem

kétséges, hogy jelentést is írtak róla, ami valahol elkeveredhetett, mert a Történeti Hivataltól kapott iratkötegekben ilyet nem találtam.

1984-ben, mikor az előbb említett kék borítékos, az Egyesült Államokból repülőpostán érkező levelet a kezemben tartottam, eszembe sem jutott, hogy a mesterdetektívek alaposságával ellenőriznem kellene a ragasztásokat, vagy minden vizsgálódást félretéve leveletem annak tudatában kellene olvasnom, hogy azt előttem már egy hivatalos megfigyelő végigbogarászta. Válaszomat pedig majd úgy kell megfogalmaznom, esetleg úgy kell rejtjeleznem, hogy annak első olvasója, a vizslaszemű III/III-as hivatalnok semmi kivetnivalót ne találjon benne. Mindez távol állt tőlem, s előrefutva, s az egész levelezés-áramlatra visszatekintve soha eszembe nem jutott, hogy ilyen megfontolásból valamit is változtatnom kellene levelemben, vagy ilyen meggondolásból valamit is ki kellene hagynom. Holott jól tudom, erre bizony gondolnom lehetett volna.

Utólag visszatekintve – hogy ez a levelezés jobban belesimuljon ebbe az *Egy magányos merénylő elmékedései* címet viselő kötetbe – még azzal is kérkedhetnék, hogy ez a titokban tartott levelezés is merényleteim közé volna sorolható. Az persze igaz, hogy közvetlen családtagjaimon kívül senki sem tudott róla, pedig (vagy ugyanúgy) nem *titkoltam*, mint ahogy arról sem beszéltem soha (mondhatnám: nem hoztam nyilvánosságra!), hogy mindennapjaimról hetenkénti rendszerességgel többoldalas levélben számoltam be Pécssett élő édesanyámnak. Ez az amerikai levelezés nem volt merénylet, de még titoknak sem nevezném, csupán természetes életmegnyilvánulásom, személyes életem, személyiségem része volt, kissé körmönfontabban fogalmazva: ezekben a levelekben felvettem saját személyiségem természetes terjedelmét.

Könyvem 15. fejezetét írom, de ennek tartalma formailag és tartalmilag is átlépi ezeket a mesterséges és valójában nem is létező fejezetkorlátokat. A közreadott levelek ugyan megjelenésük előtt, míg kupacokban tárolt papírhegyek közt szunnyadoztak, addig is alakítói voltak sorsomnak, de most, hogy nyomtatott formában mások is véleményt formálhatnak róluk, hogy vitathatják vagy egyetérthetnek az abban foglaltakkal, a levelek „életkörülményeinek” megváltozásával szinte a tartalmuk is más lett, feldúsult, gazdagodott. Kapcsolatom velük szorosabbá vált, féltékenységem is növekedett. Ennek leplezésére vagy semlegesítésére, mikor levélesszémet, szemérmes szerelmes leveleimnek ezt a gyűjteményét bemutattam az Írószövetség dísztermében, a pódiumról leköltöztem a hallgatók szintjére, s ahogy lenni szokott, a mobiltelefonokat is szóba hoztam. Arra kértem őket, *ne kapcsolják ki* készülékeiket, érezzék otthon magukat, érezzék, hogy én is egy szinten vagyok velük, ne akarják elvenni tőlem ezt a könyvet, birtokoljuk együtt. Minél inkább enyém, annál inkább magukénak érezhetik. Hogy én se maradjak ki, s hogy hozzám is jobban kötődjék a könyv, megállapodtam a kiadóval, hogy ne kérjen állami támogatást. Legszívesebben persze magánkiadásban adtam volna ki, és minden példányt megtartottam volna magamnak, senkinek sem adtam volna belőle, hogy teljesen az enyém maradjon. Ezen a rögtönzött paradoxonon persze jót mulattak, én pedig szívátjábi bizsergő fájdalommal Kürz Jánosra gondoltam.

A kötet címe nem kis gondot jelentett. Mert a címadás, ahogy annak idején, első regényem megjelenésekor Illés Endre figyelmeztetett, nemcsak tartalmi, művészi, hanem reklámkérdés is, amit a szerző nem szívesen fogad el. Végül hosszas keresgélés után olyan címet sikerült találnom, mely – ha csak rejtve is, de – egyértelműen utal arra, hogy a levelek középpontjában az embert és világot formáló, alakító végső kérdések bogozása áll, s a minket alakító titkokat is rejtő múlt. Így kapta a kötet a *Minden, ami voltunk* címet, ami Rainer Maria Rilke *Első duinói elégiájának* fél sora – természetesen Kürz János fordításában.

Nem mintha ő, a professzionista festő műfordítónak tekintette volna magát. A fordítás, a jobb megértés, a vers újra megalkotása menekülés volt önmaga elől. Ahogy ő maga írta, fordítása „a rettenetes angyal diktandójából készült, és büntetési feladatnak is tekinthető”. Mégpedig azért, mert „elszomorító tudni, hogy mennyi-mennyi szépség és gazdagság és megélni való drámatapasztalat van szerte a világban, amihez közel sem jutunk, mert az úton valahogyan elkanyarodtunk, és már utak vissza nem vezetnek, csak a hétköznapi sorakoznak egymás után (ami ugyancsak bolond beszéd)”. Angol kommentárokkal bélelt levelek, újabb és újabb kommentárok, próbálkozások hitelesítették ezeket a mélyen átélt nyersfordításokat. A levelek áramlása engem is kiemelt a mindennapok olykor szennyos özönéből, és sodort magával. Mert aki egyszer felfedezte a tökéletesség létezését (erre Rilke *Duinói elégiája* a példa), annak számára mindenben az erősebb lét követelő hívása és feladata rejtőzik. Vagy más szavakkal: aki egyszer találkozott a tökéletessel, az annak bűvöletétől soha nem tud szabadulni.

Magam is ennek bűvöletében írhattam 1986 adventjén leveletem:

...minden leveled felkavar, s egyre inkább adósodnak érzem magam. S ugyanakkor végtelenül hálás is vagyok ezekért a figyelmeztetésekért. Most legutóbb is Rilke!

Kisszerű csetepatéktól vagyok körülvéve, amelyek lehetnek bármilyen nevetségesek, de végső kimenetelükben egzisztenciálisan érintenek. MUSZÁJ foglalkoznom velük, pedig ész, vért pusztítanak, az oxigént fogyasztják előlem, megemésztnek – és akkor kibontom a leveled, s egyszerre másik világba kerülök, amelyik mégiscsak fontosabb, mert a legvégső dolgokat próbálja megragadni.

Nem is tudom, hányszor ugrottam neki, hogy megfejtsem a *Duinói elégiák* titkát, hogy leszálljak abba a mélységbe, vagy felszálljak abba a magasságba. Megértése nem csupán nyelvi probléma, természetesen az is, de feltétlenül szükséges hozzá valami lelki felajzottság, amihez végső nagy nyugalom szükségeltetik, amit csak a végletes, mindenre rezdülő zaklatottság teremthet meg. Elővettem Rilke eredeti szövegét, két másik magyar fordítást (de az is lehet, hogy hármat), hozzátéve a Te kísérletedet (ami épp nyersességével gyakran megkapóbb, megmarcolóbb értelmet adott a versbe és mértékbe simított „műves” változatoknál) divinációs élményben volt részem. Érteni véltem mindent, s nemcsak a dolgok, hanem saját magam megértése is boldogsággal töltött el. Mert hiába, ha őszinték vagyunk magunkhoz, az igazi öröm mélyén mindig megtaláljuk az önszeretetet. – És mindnek a háttérében ott láttam, jobban mondva, csak éreztem sosem látott arcodat.

Adósod vagyok – mert mit adok én cserébe? Kutyafuttában írt rövid leveleket, sietős sorokat, téveteg jelzéseket egy olyan világból, amelynek belső mozgását olykor érteni vélem, hogy aztán rádöbbenjek, ezek a törvényszerűségek is milyen kiszámíthatatlanok. Nekem mindenesetre jó érzés, hogy irdatlan távolságról ugyan, de valaki odafigyel rám, valakinek írhatok, és valaki időnként kibillenti világomat a megszokott pályájáról.

A fenti levélrészlet ugyan „kisszerű csetepatékat” emleget, de ha a dátumokat helyükre rakjuk, s az olvasó nem restell visszalapozni a kezében tartott könyv *Írószövegségi közjáték* című fejezetére, láthatja, hogy a sorsomat ugyancsak erősen alakító erkölcsi-politikai események csak a rettenetes angyal diktandójával szembesítve tekinthetők csetepatének. Igaz, a levelekben később – ez majdnem fél évet jelent – mégiscsak utalok rá. „Bizonyára említettem múltkor az Írószövegségi közgyűlését – írom 1987. áprilisi levelemben –, amelynek utóhullámai még

mindig nem csitultak el, s nemigen hagynak dolgozni.” Rosszul emlékeztem, az írószövetségi közgyűlésről annak idején egyetlen szót sem ejtettem, Kürz Jánost nem akartam ezzel terhelni. Hogy hozzávetőlegesen is értse, mi is történt azon a közgyűlésen, mi volt a tétje, annyi apróságot kellett volna megírnom, annyi, számára ismeretlen személyt kellett volna bemutatnom, annyi rémhírt, gyanúsítgatást, aljas praktikát kellett volna zúdítanom a fejére, hogy ehhez nekem nem volt erőm. Ha megírom, magamat éreztem volna szennyesnek.

Mindezekről hallgattam. Nem politikai óvatosságból, nem is valami magasztos esztétikai meggondolás vezérelt, csupán az egészséges jó ízlés nem engedte, hogy a politika mocskos hullámai a mi levelezésünket is elárasszák.

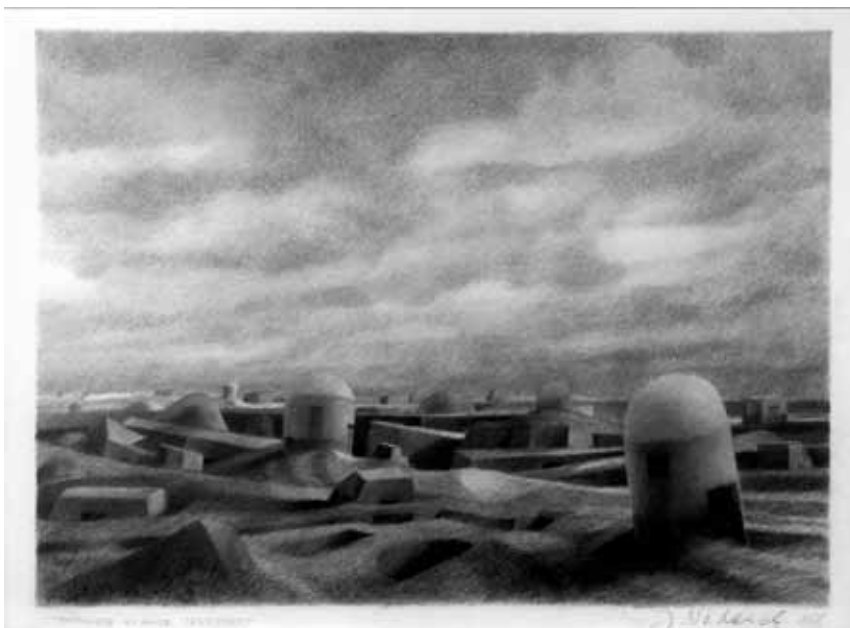
Ennek legkevésbé a levelek első olvasói örülhettek. Mert utólag, a Történeti Hivataltól kapott papírok ismeretében pillanatnyi kétségem sem lehet, hogy a *Duinói elégiák*at először az „operatív információs jelentések” szerkesztői olvasták. Még az is valószínű, hogy bosszankodva dobták félre a feleslegesen felbontott, semmi érdemleges adatot nem tartalmazó levelet, s talán a harmadik vagy negyedik forduló után – ezt csupán remélni szeretném – az Albert–Kürz-levelezést végleg törölték a felbontandók listájáról.

Akár így történt, akár másképp, ez a megindult levélfolyamot nem befolyásolta, kanyarjait nem ilyen külső tényezők alakították.

A levelezésben szó esik hányattatásunkról, Kürz János otthonteremtéseiről, többször is visszatér a Képzőművészeti Főiskola egykori francia lektorának, François Gachot-nak viselt dolgaira, aki különben regényt is írt tanítványáról, majd pályát módosított, politikai szerepet vállalt, és a Rajk-per idején kiutasították az országból. Feltűnik közben Kassák Lajos alakja, egy villanásra László Gyula is felrémlik, és természetesen a régi barátok: Illés Árpád és Weöres Sándor.

A rendszerváltozás zaklatott nyolcvanas éveiben járunk, s akkor már a politikát sem lehet megkerülni, de az apró-cseprő vádaskodást hiába keresné a pletykákra éhes olvasó, a taxisblokádnak viszont egy teljes levelet szenteltem. Mindezeknél azonban sokkal fontosabb volt a gondolatok, aggodalmak, érzések szabad áramlása, ahogy a megértés, a birtokbavétel egymást kiegészítő lüktetésén keresztül egyre teljesebb lett az ismeretünk, egyre erősebben éreztük a másik kéz melegét és megtartó szorítását.

A nyolcvanas években a Magányos Merénylőnek ez a levelezés volt egyik otthona, rejtett menedéke és titkos erőforrása.

Katonás tájkép – Dán tengerparti emlék, 1974–75